

Abstracts

Sesjon 1 og 2: Historiske og litteraturdidaktiske innfallsvinkler

Lars August Fodstad

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Hva gjør vi med den eldre litteraturen?

Hovedmålet for presentasjonen er å problematisere læreplanens omtale av eldre litteratur, og da særlig med hensyn til ungdomstrinnet. Først og fremst vil dette skje ved en kritisk analyse av et konkret kompetansemål for 10. trinn, forankret i teorier om estetisk form og innhold. Undersøkelsen vil munne ut i noen prinsipielle litteraturteoretiske, -historiske og -didaktiske spørsmål om den eldre litteraturens plass i en literacy-preget læreplan.

I LK06 nevnes den eldre litteraturen nesten utelukkende i sammenhenger hvor formålet er å bidra til forståelsen av *samtidens* tekstkultur. I det eneste kompetansemålet for ungdomstrinnet hvor den eldre litteraturen nevnes eksplisitt, heter det at elevene skal kunne:

presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske verk fra norsk litteraturarv: kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar

Målet er todelt: Først finner vi en generell del, hvor målet skisseres ved hjelp av klassiske dikotomier som innhold/form og nåtid/fortid, så eksemplifiseres kompetansemålet med seks binære opposisjoner. Hovedproblemet med den eksempelbaserte spesifiseringen er at den i liten grad svarer til kompetansemålets generelle del, for der den generelle beskrivelsen omtaler form og innhold som tilsynelatende likestilte undersøkelsesområder, sorterer alle de nevnte eksemplene under innholdskategorien. Hvordan man eventuelt kan jobbe med komparative foranalyser sies det ingenting om.

Med dette som utgangspunkt vil jeg drøfte følgende spørsmål: Hvilke følger kan kompetansemålets inkonsekvens få i praksis, og hvordan stemmer en eventuell nedprioritering av formkategorier overens med læreplanens literacy-profil? Avslutningsvis vil jeg lansere et par konkrete forslag til utfylling av det aktuelle kompetansemålet.

Teoretisk vil diskusjonen ha dobbel forankring: på den ene siden i estetisk tenkning om forholdet mellom form og innhold, med Marcuse som det mest fremtredende navnet, og på den andre siden i historiserende synteser av form og medialitet, tydeligst uttrykt i Bolter og Grusins begrep om *remediering*.

Gunilla Byrman

Linnéuniversitetet, Växjö

Rapp och ballad – en jämförande studie

Under 4 år deltog jag i projektet *Intermedialitet och den medeltida balladen*, där jag som språkvetenskaplig textforskare (Byrman 2008, Byrman & Olofsson 2011) gjorde text- och diskursanalyser av ballader med rötter i medeltiden och fick då idén att de påminner om dagens populärmusik, schlager och rapp.

Analysens utgångspunkt var och är att språk är en form av social praktik som ger ledtrådar till kulturella och sociala förhållanden (Fairclough 2001:18–22). Under 1800-talet var balladerna ett blankslipat vapen för nationalromantiker som ville öka medvetenheten om ett storvulet och heroiskt förflutet. Frågan är vilken påverkan rappen har med sin koppling till storstädernas förortsområden.

Liksom ballader är rapp en intermedial konstform eller multimodal verksamhet som kräver vissa kunskaper och färdigheter av utövarna, och det finns flera påfallande likheter mellan de två uttrycksformerna. I ett ballad- eller rapplåtframförande kan vi studera text, musik och estetik som en sammanhållen helhet (Byrman 2011:75–76). Både genrernas tillkomst och trädning är beroende av geografiska, kulturella och sociala förhållanden.

Syftet är att studera hur utövare genom olika medieformer och med olika lärandestrategier tillägnar sig och traderar de två konstformerna. I mitt föredrag vill jag försöka att besvara frågan:

- På vilka sätt lär, skapar och återskapar utövare rapplåtar och ballader?

Rappen är en del av samtidskonsten men även balladen har fått en renässans genom de många sentida folkmusikfestivalerna. Numera finns det kurser i både rapp och ballad på olika skolor, gymnasium och folkhögskolor i Norden, och i USA ges till och med universitetskurser i rapp. Båda genrerna har en stark koppling till såväl formellt som informellt lärande.

I både genrerna förenas olika medier: rörelse, musik, dikt, bild och samvarodimension som uppstår när människor gemensamt framför balladen eller rapplåten under musicerade och rörelse. Likt balladen, innehåller rappen estetiska element, högt och lågt, och den förknippas också med autenticitet, identitet och lärande (jfr Söderman 2007).

Lotta Bergman og Magnus Persson

Malmö högskola

Författaren i klassrummet

Att kulturarbetare besöker skolor och träffar elever är inget nytt inom svenskt utbildningsväsende. Kulturarbetarnas engagemang i skolan kan naturligtvis ta sig många olika uttryck – från ”gästspel” under en enstaka lektion till mera långsiktiga samarbeten i projektform. Dessa möten begränsas emellertid ofta av de medverkande aktörernas föreställningar om den ”andra” partens intressen, motiv och kompetenser. Kulturarbetare kan uppleva en rädsla för att deras konst ”pedagogiseras” samtidigt som skolan kan uppleva att kulturens representanter inte visar tillräckligt intresse för hur konsten skulle kunna användas också som ett redskap för lärande. Vi kommer att berätta om ett nyligen startat forskningsprojekt som handlar om vad som händer när *skönlitterära författare* besöker ett klassrum.

Varje år arrangerar Författarcentrum drygt 2000 författarbesök i svenska skolor. För författarna innebär besöken en möjlighet att nå ut till en ny publik och potentiellt vinna nya läsare och köpare av sina böcker men det kan också finnas andra motiv som t.ex. att författaren vill stimulera barns läsande och skrivande. För elever och lärare innebär det att skolans boksamtal och litteraturundervisning temporärt eller kanske för längre tid kan få en annan utformning och inriktning. Genom ”en riktig författares” närvaro i klassen öppnas kanske för en annan typ av lärande – mera kreativt, autentiskt och ”på riktigt”. Trots att författarbesök i skolan genomförts under lång tid har denna företeelse i den svenska skolan ännu inte beforskats alls.

Vilka potentialer för lärande erbjuder författarbesök i skolan och på vilka sätt skiljer de sig från skolans mera traditionella sätt att arbeta med skönlitteratur? I vårt projekt kommer vi att undersöka vilken kunskap och förståelse författaren respektive läraren vill att eleverna ska utveckla genom aktiviteten som helhet dvs. förberedelserna, författarbesöket och efterarbetet. Vi kommer också att undersöka vilken kunskap och förståelse eleverna upplever att de utvecklar genom aktiviteten. En annan central fråga är vilka uppfattningar om litteraturens funktion, värde och användning som förhandlas i mötet mellan författaren, läraren och eleverna. Vi tänker oss preliminärt att följa, dokumentera och analysera 4 författarbesök i sin helhet. Metoder som kommer att användas är intervjuer och observationer. Teoretiska utgångspunkter finns inom litteraturdidaktisk forskning, performance studies, forskning om litteraturens offentligheter samt teorier om estetikens och det kreativa lärandets villkor i skolan.

Författarbesöken i skolan innebär normalt ett avbrott eller en avvikelse från den traditionella pedagogiska verksamheten. Vilka potentialer för lärande rymmer sådana avvikelser?

Författarbesöken utgör en ambivalent och intressant kategori som utmanar hävdvunna distinktioner som formellt/informellt lärande. Pedagogiska och didaktiska diskurser fokuserar

och premierar normalt långa tidsförlopp som en förutsättning för kvalitativt lärande. Som princip betraktad äger den givetvis sin riktighet. Men ur ett utbildningsvetenskapligt forskningsperspektiv innebär det att en vanligt förekommande ”avvikelse” i skolans litteraturundervisning hamnar i total skugga, och frågan om författarbesökens kreativa potentialer lämnas därmed obearbetad och oproblematiserad. Vi vill med vårt projekt bidra med ny kunskap om detta och vi kommer i vår presentation kort att redogöra för några av resultaten från en färsk pilotstudie vi har genomfört.

Christina Olin-Scheller
Karlstads universitet

Den lekande läsaren

Fans, fiktion och utveckling av literacy

Genom att ta ut utgångspunkt i fankulturen kring den japanska genren manga, vill jag i min presentation exemplifiera och diskutera fansens olika sätt att använda fiktion för utveckling av literacy och identitetsskapande. Inom manga-kulturen finns en tradition av att åka på konvent där man träffar andra fans och utföra aktiviteter relaterade till fankulturen. En sådan aktivitet är att klä ut sig till sin favoritfigur och utföra så kallad cosplaying (costume playing) där fansen leker med fiktionen som utgångspunkt. Denna aktivitet går att koppla till dagens medielandskap där många unga människor agerar som prosumenter, alltså både som producenter och konsumenter av ett kulturellt innehåll. Innehållet i kulturella produkter är därför i stor utsträckning användar-baserat och bygger på ett aktivt deltagande. Som fans till en rad berättelser engagerar sig barn och unga i olika aktiviteter inom en fankultur där de transformerar ett innehåll från ett fiktivt berättande till någon form av kulturell aktivitet i en rad olika medier on-line såväl som off-line. Här utvecklas ofta så kallade praxisgemenskaper, vilka kan beskrivas som informella lärandemiljöer. Utöver lärande relaterat till literacy, erbjuder dessa också rika möjligheter till identitetsskapande. Till skillnad från formella lärandemiljöer som skolan, handlar drivkrafterna inom dessa informella lärmiljöer till stor del om kollektiva lärandeprocesser och att bygga sammanhang där kreativitet stöds och uppmuntras. Här skapas en sorts kollektiv intelligens där aktiviteter som att dela, efterbilda och samarbeta nära med andra är viktiga. För manga-fansen spelar leken en viktig roll i deras sätt att agera inom fankulturen. Flera forskare pekar på vikten av lek för *små barn* för att utveckla kreativitet och för den litterära socialisationens olika positioner, där unga människor stegvis erövrar nya läsroller. Den första rollen som erövrats är ”den lekande läsaren” och infaller när den unga läsarens koppling mellan verklighet och fiktion håller på att utvecklas. I leken speglas barnens erfarenheter och upplevelser och genom att leka och upprepa det upplevda kan verkligheten bli hanterbar för det lilla barnet. Med den fiktiva texten som utgångspunkt vill jag belysa att lekens strukturer är viktiga även för äldre barn och unga och visa att manga-fansen ”leker fiktion” för att skapa gemenskap och identitet, men också för att utveckla literacy. Detta pekar på att vi har ett behov av lek inte bara som ett första steg i utvecklingen som läsare – utan också som ett verktyg för att utvecklas och skapa identitet livet ut.

Ria Heilä-Ylikallio og Hannah Kaihovirta-Rosvik

Åbo Akademi University

Didaktisk modellutveckling för tolkande läsning – forskare och lärare som översättare av teori och praktik. Exempel från en fortbildningskontext där estetiska lärprocesser blir förgrund.

Presentationen tar sin utgångspunkt och hämtar sin empiri i ett snart tioårigt forsknings- och utvecklingsprojekt med syfte att arbeta med tolkande läsning och estetiska lärprocesser i grundskolans lägre årskurser på svenska i Finland. Medverkande forskare och utvecklare är bildkonstnär och bildpedagog FD Hannah Kaihovirta-Rosvik, klasslärare Brita Rantala, professor Anna-Lena Østern och professor Ria Heilä-Ylikallio. I projektet har vi tagit fram litterära antologier för barn, didaktiska lärarhandledningar för lärare och utvecklat ett fortbildningskoncept, *Språkets magiska maskin – estetiska lärprocesser i modersmål och litteratur*, för att bidra till professionsutvecklingskompetens hos lärare. Genom att få handledning, pröva ut och förstå idéerna bakom det didaktiska tänkandet som koncentreras i så kallade didaktiska modeller, kan lärare bli ”gränskryssare” mellan teorins system och praktikens system. Lärarna har utmanats att artikulera såväl sina egna lärandeprocesser som sina elevers lärandeprocesser, sålunda har vi fått forskningsmaterial om lärarnas sätt att översätta teori i sin praktik. För att analysera och förstå lärarnas ”översättningar” har vi tillämpat till exempel Lotmans (1988) begrepp och inspirerats av Luhmanns (2000) systemteori. Vad uttrycker då lärare då de aktivt önskar förändra sin modersmålsundervisning? De talar om livskunskap och framtid på ett sätt som vi modigt förliknar med Howard Gardners fem sätt att tänka som varande av betydelse för framtiden i *Five minds for the future* (2006), John Deweys syn på skolan som en bastion för hopp i *How we think* (1998) och med tänkaren av farliga tankar Alf Rehns framtidsutmaningar om kreativitet och behovet av att ”leda och lära fantasi” (2010; 2011).

Litteratur:

Dewey, J. (1998). *How we think*. NY: Dover Publishers. (Först utgiven 1910 i Lexington, Mass.: D.C. Heath).

Dewey, J. (1980). *Art as Experience*. New York: Perigree Books. (Först utgiven 1934).

Gardner, H. (2006). *Five Minds for the Future*. Harvard Business School Press.

Lotman, Y. (1988). Text within a text. *Soviet psychology* 26 (3), 32-51.

Luhmann, N. (2006). *Samfundets Uddannelsessystem*. København: Hans Reitzels Forlag.

Skönlitteraturen i det flerspråkiga klassrummet

Det som är slående när det gäller forskning om tvåspråkighet och skolframgång är att det finns en tydlig dubbelhet. Å ena sidan visar statistik att tvåspråkiga elever ofta uppvisar sämre skolresultat. Å andra sidan kan två (eller fler) -språkighet vara en positiv faktor för lärande, något som berikar och förmerar. Exempelvis har Pauline Gibbons (2006) pekat ut faktorer som tillgång till en språkligt och kulturellt rik omgivning och tillgång till en mängd olika lässtrategier som avgörande för elevers skolframgång och skriftspråksutveckling.

I glappet mellan potential och realitet spelar skolan och undervisningens utformning en central roll. Jag kommer i mitt paper att redogöra för hur undervisningen fungerar på en grundskola i Malmö där många språk och kulturer finns representerade bland barnen och där man särskilt satsat på att se tvåspråkigheten som en potential och inte ett problem. Specifikt intresserar jag mig för skönlitteraturens roll i undervisningen eftersom arbetet med litterära berättelser och texter är, eller kan vara, en viktig skärningspunkt för språk- och kulturmöten. Frågeställningarna rör framför allt vilken kanon, uppsättning självskrivna texter, som etableras i klassrummet samt vilka eventuella differenser i genreförståelse utifrån kulturell bakgrund som finns i olika grupper och undervisningssituationer.

Tendensen på den undersökta skolan är att det i förskolan och årskurs 1-3 i hög grad formeras en övervägande svensk kanon. Man läser och arbetar med Astrid Lindgrens berättelser, Gunilla Bergströms Alfons-böcker och Martin Widmarks barndeckare. Den holländske författaren Max Velthuijs böcker om Grodan är också populära liksom klassiska (västerländska) folksagor. I klassrummen finns dessutom ofta en särskild läshörna med soffor och boklådor där eleverna kan gå och sätta sig och läsa när tillfälle ges. Här finns en blandning av faktaböcker och skönlitteratur. Av skönlitteraturen är gott och väl hälften svenska titlar och de icke-svenska till allra största del översatta från engelskan.

Man arbetar aktivt och medvetet med skönlitteraturen som en del i undervisningen, men variationen i bokutbudet är begränsat och man utnyttjar inte potentialen i den kulturella bredden. Olika kulturella referensramar märks, enligt intervjuade lärare, inte på något tydligt sätt i klassrummet där istället en gemensam populärkulturell plattform gör sig gällande. Variationer framträder däremot i viss mån vid elevintervjuer i kombination med analys av elevernas egna texter. Även om den undersökta skolan har en bred ansats vad gäller språk och kultur, kan man ändå skönja mönstret att undervisningen generellt gynnar elever från hem vars skriftspråkstraditioner liknar skolans (Nauclér & Boyd 2000, Schleppegrell 2004).

Tina Høegh

Københavns Universitet

Udvikling af fælles danskfag på læreruddannelse og universitet

Som de eneste i Danmark er læreruddannelserne i København og Københavns Universitet ved at afprøve forsøg med en fælles danskuddannelse: Dansk som Undervisningsfag, kaldet DU.

DU løber som førsteårsstudie under en fælles beskrevet studieordning i otte moduler og indeholder fx praktikophold for disse førsteårsstuderende. Første gennemløb af uddannelsen er nu evalueret sammen med studerende, undervisere og involverede samarbejdspartnere, og i oplægget fremlægges den særlige danskdiraktiske faglighed der søges med DU-uddannelsen, og oplægget fremlægger dele af de indsamlede erfaringer og spørger til hvordan mødet mellem institutionerne og deres faglige selvforståelse kan udfordres og udbygges i fremtiden.

Formålet med uddannelsen fra universitets side var især at udvikle forståelse for og kunne bidrage med forskning til faget fra vugge til grav, fra de mindste årgange der udforsker brugen af sproget, til de ældste der måtte møde danskfaget på videre-, efter- og voksenuddannelserne. Formålet fra læreruddannelsens side var især at få åbnet læreruddannelsen som en mulighed for studerende til at søge flere veje, at opleve læreruddannelse som et åbent system af videre muligheder med veje ind og ud af praktiske, teoretiske og analytiske undersøgelser og interesser.

Evalueringen af uddannelsen har med interview i forskellige former delvist taget udgangspunkt i en anerkendende tilgang, Appreciative Inquiry (AI fra Cooperrider m.fl.). Det var vigtigt, som organisations- og ledelsesudvikling i erhvervslivet drager nytte af, at evalueringen fastholdt visionen og spurgte ind til de involverede parter grunde, formål og især forslag til ændringer med uddannelsen for at evalueringen kunne bidrage til udviklingen af uddannelsen og til lignende samarbejder i fremtiden. Det var afgørende at fastholde visionen om fagligheden på tværs af fag, på tværs af institutioner og på tværs af målgrupper.

Evalueringsarbejdet bygger på personinterview, fokusgruppeinterview og spørgeskemaer der søger at afdække visioner og ønsker og få interviewpersonerne til at opdage sammenhænge, udforske interessefelter og give bud på hvordan fremtidens uddannelser kunne formes. En afgørende delkonklusion er at selve samarbejdet inviterer til kulturel og faglig lydhørhed på tværs af institutioner, og det kan i sig selv være visionsgenererende.

Eksempler på referencer:

- Cooperrider, D.L., Whitney, D., Stavros J.M., 2008: *Appreciative Inquiry Handbook: For leaders of change*, Brunswick, OH : Crown Custom Publishing, Inc. : San Francisco, CA : BK, Berrett-Koehler. Second Edition.
- Cooperrider, D.L., Piderit, S.K., Fry, R.E. 2007; *Handbook of transformative cooperation, new designs and dynamics*, Stanford, Calif. : Stanford University Press.
- Dahler-Larsen, P. 1999: *Den rituelle refleksion - om evaluering i organisationer*. Odense Universitetsforlag.
- Dahler-Larsen, P. 2006: *Selvevalueringens hvide sejl*. Syddansk Universitetsforlag.
- Halkier, B. 2003: *Fokusgrupper*. Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag
- Kvale, S. 1994: *Interview. Introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag

Bengt Sjöstedt
Malmö högskola

Dansk læreplan och svenska kursplaner

Min avhandling är en jämförelse av textanvändning i danska och svenska gymnasier. I den analyseras bland annat den påbjudna läroplanen och hur den gestaltas som genomförd i klassrummen.

Statsmaktens intentioner med skolan uttrycks i styrdokumentet, som grovt kan indelas i å ena sidan läroplaner, kursplaner och å andra sidan examinations- och utvärderingssystem. Styrdokumentet, den svenska läroplanen, Lpf 94, och kursplanerna för Svenska A och B har analyserats av bland andra Lundström (2007), främst vad gäller dess skrivningar om litteratur, och Hansson (2011), främst skrivningarna om de språkliga momenten.

Bägges analyser kan användas som bakgrund vid en komparation mellan de svenska och danska styrsystemen, men Lundströms analys ligger närmre mitt avhandlingsprojekt, eftersom Lundström undersöker texters väg in i klassrummen. Vid analysen av styrdokumentet i de två länderna använder jag mig därför främst av de teoretiker som Lundström använt, Englund (1986, 1997) och Bernstein (1983, 1990, 1996), för att kunna upptäcka likheter och skillnader mellan de två ländernas styrdokument. Stora skillnader befinner föreligga. De viktigaste skillnaderna mellan Lpf 94 och de nya ämnesplanerna med Gy 2011 undersöks även. Också examinationssystemen skiljer sig på väsentliga punkter. Skillnaderna i både styrdokumentet och examinations-/evalueringsystemen gör att ramarna för undervisningen är markant olika.

Ann Sylvi Larsen og Beret Wicklund

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Erlend Loes *Kurtby* (2008) og barneleseren

Når voksne leser Erlend Loes *Kurtby* (2008), ligger det som har blitt omtalt som *Knutbysaken* som bakteppe for leseopplevelsen. Boka kan leses som en satire over det som hendte i Filadelfiamenigheten i Knutby utenfor Stockholm i 2004. Det begynner å bli noen år siden mordet og mordforsøket i Knutby, og i dag er dette en sak som barn ikke kjenner til. Kan da barn, som ikke kjenner saken, ha utbytte av boka? I artikkelen "På vei mot barnelitteraturens grense? Erlend Loes *Kurtby* (2008)" slår Åse Marie Ommundsen (2010) fast at barnelitteraturen rett og slett har nådd grensen med boka *Kurtby*, for romanen er egentlig ei bok for voksne, forkledd som barnelitteratur. Det er ikke første gang at Loe er blitt beskyldt for å skrive fordekte voksenbøker med Kurt-serien. Rolf Gaasland (2004) hevdet at "Kurt-bøkene tilbyr barneleseren en liksommeddelelse han ikke vil ha forutsetninger for å gjennomskue, men som voksenleseren vil føle seg smigret over å gjennomskue" (Gaasland 2004: 72-73). Både Gaasland og Ommundsen hevder at Loe ikke lykkes i å skape en *dual adress*. Begrepet er hentet fra Barbara Walls (1991) teori om fortellerhenvendelsen i barnelitteraturen. Ei bok med *dual adress* (dobbel adressat jf begrepet allalderlitteratur) lykkes i å henvende seg til både en barneleser og en voksenleser samtidig, mens en bok med *double adress* henvender seg egentlig til en voksen medleser over hodet til barnet.

Vårt utgangspunkt er at Erlend Loe har lykkes med å skrive bøker som henvender seg både til barneleseren og voksenleseren. Loe skrev *Kurtby* fordi han ble inspirert av Knutbysaken, og han har sikkert hatt stor glede av å gi voksne lesere en naiv satire på dette. Dette utelukker likevel ikke at han samtidig har skrevet ei barnebok som kan fungere på barneleserens premisser. Lærere som underviser i småskolen kan bekrefte at Kurt-bøkene, og ikke minst *Kurtby*, er populært lesestoff. Samtidig vet vi at andre lærere har vært skeptiske til at boka brukes i skolen. Vårt spørsmål blir da: På hvilken måte har barn, som ikke kjenner Knutbysaken, utbytte av boka? I framlegget vil vi presentere en nærlesing av *Kurtby* hvor vi ser på barnet som *modell-leser* (jamfør Eco 1979). Vi mener at *Kurtby* tilbyr både barneleseren og voksenleseren modell-leseposisjoner som de kan gå inn i. I framlegget vil vi foruten Wells (1991) og Eco (1989) også trekke inn Bahktins (1991) teori om karnevalismen, som vi finner at Loes satire har mange trekk til felles med.

Litteratur:

Bachtin, Michail (1991). *Rabelais och skrattets historia*. Uddevalla, Anthrophos.

Eco, Umberto (1979). *The role of the reader: explorations in the semiotics of texts*.

Bloomington, Ind. Indiana UP

Gåsland, Rolf (2004). "Kurts verden: Erlend Loes Kurt-bøker". I *Barneboklesninger: norsk samtidslitteratur for barn og unge*. Bergen, Fagbokforlaget.

Ommundsen, Åse Marie (2010). "På vei mot barnelitteraturens grense? Erlend Loes *Kurtby* (2008)". I *Barnboken – tidsskrift för barnlitteraturforskning* 2010: 1.

Wall, Barbara (1991). *The narrator's voice: the dilemma of children's fiction*. Basingstoke, Macmillan.

Anne-Kari Skarðhamar

Høgskolen i Oslo og Akershus

Perspektiver på skjønnlitterære oppvekstkildringer

Målet med dette innlegget er å skissere noen perspektiver på litterære oppvekstkildringers plass og funksjon i lærerutdanninga. Det reiser flere spørsmål. Det første gjelder litteraturens funksjon i morsmålsfaget generelt – som instrument, som illustrasjon, som identitetsstøtte, som stimulering til eksistensiell innsikt og estetisk forståelse.

Det andre spørsmålet gjelder barneskildringer spesielt: Hva kan skjønnlitterære tekster fortelle om barndom og oppvekst? Litteraturvitenskap er vanligvis ikke invitert med når psykologi, sosiologi, antropologi, pedagogikk og medisin samarbeider om å vinne ny viten og dypere forståelse av barn og barndom. De litterære barna er ikke autentiske og finnes ikke i leserens virkelighet, men er oppdiktet og konstruert. Likevel finnes et stort materiale for barndomsforskning og for lærerutdanning i litterære oppvekstkildringer. Niels Lund og Mette Winge legger i sin bok om barn i dansk litteratur vekt på skjønnlitteraturens kombinasjon av historisk og eksistensiell forståelse av barn: ”Oplagt må det dog være. At skjønnlitteraturen ikke blot kan være blandt de gode kilder til belysning af børnenes historie og til det skiftende syn på barndom, men at dens særlige måde at nærme sig barnet på forbinder historisk og eksistensiell forståelse på en måde, der fortsat ikke er til at undvære” (Lund og Winge 1994,15). Og en kan tilføye: en estetisk og en narratologisk forståelse av forholdet mellom det fremstilte og fremstillingsmåten..

Martin Malmström

Malmö högskola

I döda poeters sällskap – derivativt skrivande i en svensk gymnasieklass

Läsförståelsen minskar bland svenska elever. Därom, och om den svenska skolans (alltid i singular) förfall, har vi blivit plågsamt upplysta den senaste tiden. Medierna tävlar om vem som kan måla den svartaste bilden av svensk skolverklighet.

Samtidigt spirar en undergroundkultur där ungdomar inte bara passivt konsumerar populärkultur utan också själva är med och skapar den. De har ibland kallats prosumenter.

Om larmrapporterna stämmer eller ej kan vi lämna därefter för tillfället. Intressantare är hur skolan kan ta tillvara den deltagarkultur som ett tämligen stort antal svenska elever sysslar med på sin fritid.

I min kommande licentiatavhandling görs ett försök. Inom ramen för min undervisning på B-kursen i en klass på det samhällsvetenskapliga programmet har jag iscensatt ett projekt med inspiration från fanfiction, den i viss mening subversiva verksamhet som innebär att man skriver skönlitterärt utifrån en källtext. Men eftersom det inte riktigt är fanfiction i dess rena form har jag i stället valt att kalla det derivativt skrivande. Eleverna har fått läsa en roman och sedan skrivit en novell baserad på den. De har också gett både muntlig och skriftlig respons i flera stadier på varandras texter och dessutom reflekterat skriftligt över sin läsning och sitt skrivande. Avhandlingens övergripande syfte är att undersöka hur projektet gestaltar sig. Fokus ligger på novellskrivandet, responsarbetet och, i viss mån, reflektionen. Det viktigaste materialet, elevernas noveller, analyseras med hjälp av teorier om intertextualitet och narratologi.

I föredraget beskriver jag undervisnings- och forskningsprojekt närmare och redogör för en del resultat. Jag tar upp *hur* eleverna använder romanen. Det visar sig att de flesta är tämligen trogna källtexten. Det visar sig också att karaktärerna, föga förvånande, är väldigt viktiga för eleverna. En majoritet av eleverna skiftar perspektiv, vilket för flera av dem beror på att bilden som framträder av en karaktär i romanen varit ofullständig. Jag tar också upp hur läsningen påverkats av skrivandet.

Slutligen diskuteras möjligheter och risker med att elevers fritidsskrivande används i en skolkontext.

Christina Halvarsson

Högskolan Väst

Vad händer under boksamtalet?

Människans sanna natur är att vilja kommunicera och att vilja utvecklas menar Vygotskij (1999). Han säger vidare att i det sociala samspelet startar lärandet och att språket blir länken mellan den egna tanken, det inre, och interaktionen med andra, det yttre. Det lilla barnet är från början en kompetent individ som kan vara delaktig i sin egen utveckling anser Vygotskij. Har man andra att samspela med kan man utmanas i sina tankar. Att samarbeta och interagera med andra är nödvändigt för lärandet. Ur ett sociokulturellt perspektiv är kommunikation på olika sätt en förutsättning för lärandet. Även Säljö (2000) talar om lärandet ur ett sociokulturellt perspektiv och menar att varje möte mellan människor ger möjlighet till lärande. Genom att utnyttja gemensamma resurser såsom erfarenheter, litteratur mm och tillsammans kommunicera och samspela kan vi utvecklas som individer. Även Bahktin (1981) menar att språket är verktyg för kommunikation och dialog och han anser att språkets värde finns i dialogen. Han menar vidare att mening skapas i interaktionen och inte inom den enskilda individen. Han anser också att dialogen består lika mycket av att lyssna till någon annan som att tala själv. Att på detta sätt lyssna in andras åsikter även om de inte överensstämmer med mina, kan betecknas som att skapa tankerespekt och härigenom kan man få ny kunskap och utveckla sin egen tanke. Även Lindö (2005) talar om vikten att samtala och menar att en av skolans viktigaste uppgifter är att man tillsammans reflekterar över texter för att barnen dels ska kunna utvecklas till läsande och skrivande människor men också för att kunna förstå och sätta sig in i andra människors situation och kunna förstå världen.

Med denna teoretiska utgångspunkt har jag i en undersökning där jag vid boksamtal i svenska grundskolans tidigare årskurser studerat hur lärare och elever samspekar med varandra. I studien har jag också intervjuat lärare och elever för att ta reda på deras tankar om boksamtal.

Studien är gjord med ett etnografiskt förhållningssätt.

Referenser:

- Bahktin, Mikhail. (1981). *The dialogic imagination*, Holquist, C. (red). Texas:Austin. University of Texas Press.
- Lindö, Rigmor. (2005). *Den meningsfulla språkväven*. Lund. Studentlitteratur.
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Vygotskij, Lev. S. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Kjell Lars Berge og Frøydis Hertzberg

KiS/Universitetet i Oslo

Eva Maagerø og Ommund C. Vareberg

Høgskolen i Vestfold

Presentasjon og brukerutprøving av SKRIVBIB

Målgruppe for presentasjonen: Skriveforskere, lærerutdannere, lærere, bibliotekarer, master- og ph.d.-studenter, ansatte ved Utdanningsdirektoratet.

Presentasjon

SKRIVBIB er et resultat av et arbeid som har foregått i regi av den tverrfakultære UiO-forskningsatsingen Kunnskap i skolen (KiS) siden høsten 2009, med god hjelp av Høgskolen i Vestfold og fra høsten 2010 også Skrivesenteret. SKRIVBIB er en omfattende og oversiktlig digital bibliografi over nordiske skriveforskningspublikasjoner, med opplysninger om ikke bare bøker, men også avhandlinger, rapporter og artikler samlet på ett sted. SKRIVBIB har direkte lenker til tekstene i BIBSYS og NORART og oppdateres jevnlig, og den vil være til stor hjelp for alle som interesserer seg for skriving. Fra høsten 2011 har SKRIVBIB en egen ressursgruppe av skriveforskere som skal bidra til å holde bibliografien oppdatert.

Demonstrasjon – brukerutprøving

Vi gjennomfører et praktisk orientert bibliografiverksted der målet er å få bibliotekarer, forskere, undervisere, veiledere og studenter til å ta i bruk og hjelpe oss med å ajourføre og videreutvikle SKRIVBIB:

- Søk: «Hva er skrevet om skriving på studieforbereende?», «Hvem har forsket på skriving i naturfag?», «Hva har Torlaug Løkensgard Hoel publisert om skriving?», «Hvilke masteroppgaver omhandler elevtekster?».
- Endnote: Lær å overføre referanser til ditt eget Endnote-bibliotek.
- Starthjelp til studenter: Slik hjelper du som veileder eller bibliotekar studentene på norskdidaktikk eller tilsvarende med å orientere seg i skriveforskningslitteraturen.
- Innspill til videreutvikling av SKRIVBIB

www.skrivbib.no • kontakt: red@skrivbib.no • redaktør: Kjell Lars Berge